

GORICA

(Zjutranje izdanje.)

Uredništvo in upravnništvo se nahajata v »Narodni tiskarni«, ulica Vetturini h. št. 9.
Dopise je nasloviti na uredništvo, oglase in naročnino pa na upravnništvo »Gorice«. Oglasi se računijo po petitvrstah in sicer ako se tiskajo 1-krat po 16 vin., 2-krat po 14 vin., 3-krat po 12 vin. Ako se večkrat tiskajo, računijo se po pogodbi.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Marušič.

Tiska »Narodna tiskarna« (odgov. J. Marušič).

„Narodno-napredna stranka“.

Te dni osnujeta na Goriškem tiskar Andrej Gabršček in dr. Tuma novo politično društvo „narodno-napredne stranke“, ki naj bi posegalo v prihodnje volitve in odločevalo o usodi našega naroda na Goriškem.

Poglejmo si najpoprej ta najnovejša apostola liberalizma in osrečevalca našega naroda!

Prvi je tiskar Andrej Gabršček! Kdo se ne smeje, ko čita Gabrščekovo ime med liberalci? Celih deset let je v „Soči“ odločno zagovarjal politično delovanje na katoliški podlagi in strastno pobijal „narodno-napredne“ nazore „Slovenskega Naroda“. Ves liberalizem „Slovenskega Naroda“ mu ni bil vreden piškavega oreha. Kako je napadal in blažil dr. Ivana Tavčarja, nositelja liberalne ideje na Kranjskem! Zdaj sicer preganja „črno temo“ v svojem umazanem listu, a ob enem tiska, zalaga in prodaja „Kalamonov žegen“. Toda temu snovatelju „napredne“ stranke smo posvetili že preveč vrst. Mož jih ne zasluži. Dovolj!

Drugi je dr. Tuma. Ta mož hoče biti najbistroumnejši jurist, najboljši finančnik, najspretnější parlamentarec, najduhovitejši pisec, in Bog ve še kaj! Tako misli vsaj on o samem sebi, in v to tudi slepo verujejo in prisegajo njegovi pristaši. A mi o vseh teh njegovih zmožnostih nismo prepričani, pač pa smo prepričani, da je mož srednje mere, kakor nas je Bog dal sto in sto drugih. Tudi smo prepričani, da je mož neizmerno domišljav, skrajno čestit lepen in do cela neznajajen — vsaj v politiki. Značaj mož ni, to nikakor ni, vsaj v politiki ni! Mi smo moža ves čas njegovega javnega delovanja na vse strani opazovali, a značaja nismo opazili na njem. Mož nima nikake stalnosti. Kar mu je danes črno, mu bode jutro belo! Kot sodni uradnik je najodločnejše obsojal in preganjal odvetnike, te „narodne pijavke“, kakor jih je imenoval, kot odvetniški kandidat pa prepričuje ubogega kmeta, da mu je odvetnik najvišji blagor, ker mu utrjuje pravni čut. (Ubogi kmet, pravni čut te bode stal — krvav denar!) „Kakor menjuje svoje službe, tako menjuje svoje prepričanje“, se je izrazil o njem jako značilno njegov prijatelj. Mož, ki od dne do dne menjuje svoje prepričanje, kakor mu ravno kaže, ni — značaj!

Znano je, da je bil dr. Tuma voljen v deželni zbor le po hudem pritisku „Sloge“ in njenih voditeljev, ki so mu zaupali koj najčastnejše in najvplivnejše mesto v deželi,

mesto deželnega odbornika. Veseli so bili mlade, čile moči, ker so mislili, da imajo opraviti s trdnim, odkritim značajem. A komaj si je dr. Tuma utrdil nekoliko svojo pozicijo, že je začel zbadati, pikati in izpodrivati svoje tovariše, češ da so brez volilne deje, brez programa, brez prave volje.

Vse uspehe je pripisoval sebi, vse neuspehe zvrčal pa na svoje tovariše! Vsi so mu bili nesposobni, nedelavni, sami „trojti“, jedino le on je znal vse! Tako je bil hvaležen dr. Tuma možem, ki so ga povzdignili na častni, uplivni in z letno plačo 1200 gld. združeni stol deželnega odbornika. — Nebvaležen človek ni — značaj!

Ko so deželni poslanci v zadnjem zasedanju dež. zbora spoznali dr. Tume zahrbtno in zakulisno spletkarjenje, izrazili so mu svoje nezaupanje in pozvali ga, naj takoj položi zopet v njih roke deželno odborništvo. Zmed 5 slovenskih poslancev kmečkih občin, ki so ga volili v deželni odbor, podpisalo jih je nezaupnico **vseh pet** (dr. Abram se ni udeležil volitve, tedaj tudi ni podpisal nezaupnice). Kaj jim je odgovoril „kremeniti značaj“ dr. Tuma? „Dokažite mi, zakaj sem zgubil vaše zaupanje!“ Izvrstno, gospod dr. Tuma!

To je „kremenit značaj“, ki se drži svojega mandata kakor klop kravje kože, tudi če ne uživa več zaupanja svojih volilcev!! Dr. Tuma ni — značaj.

Znano je tudi, kake nazore ima dr. Tuma o dolžnostih narodnega zastopnika. „Poslanec mora najprej skrbeti za se“, to so krilate besede „kremenitega značaja“. „Ker dr. Gregorčič ni skrbel za se, zato pa tudi pade“, to je bila logična njegova konkluzija. Poslanec s takimi nazori, ki išče najprej svojo korist, je skrajno neznajajen mož. In tak neznajajnej je — dr. Tuma!

Kdor pa ni pravi značaj, ta ne vpraša, ali so sredstva, s katerimi boče kaj doseči, taka ali taka. Glavna stvar mu je, da doseže, kar hoče, bodi tako ali tako. Vse poti peljejo v Rim. Tako misli dr. Tuma. Danes snuje novo „napredno stranko“, ne morda iz kake „predilekcije“ (posebne ljubezni) do nje, temveč ker upa da sede po njej na častni stol narodnega voditelja in da obdrži s tem uplivno, častno in plačano službo dež. odbornika.

Če bi pa vedel, da mu ta stranka ne pripomore do zmage, oklenil bi se vsake druge, ki bi mu zagotovila uspeh. Vsake druge? Da, vsake druge!! Da, današnji liberalci dr. Tuma se združijo tudi z najstrast-

nejšimi klerikalci, če mu pripomorejo do vlade. Saj vemo, kako je pisal nekemu učitelju na Tolminskem, da bomo potrebovali še dr. Ga., prof. Č. in njegove somišljenike, da jih tedaj ni treba odganjati od sebe. In res, iskal je že zvezo s pristaši „Prim. Lista“ za časa zadnjih državnozborskih volitev. A ker je našel pri njih gluha ušesa, sklenil je osnovati novo politično društvo, ki naj reši pogube njega in po-bratima njegovega tiskarja A. Gabrščka.

To so pravi uzroki, zakaj se snuje novo politično društvo, a liberalnost je samo krinka, za katero se skrivata neznačajna koristolovca.

Zdaj pa vprašamo naše zavedne moze, ali so res tako nepredvidni, da polete tema lovecema v „skrbno nastavljene mreže“. Upamo, da ne! Moža hočeta imeti na vsak način razpor v deželi samo iz sebičnih namenov. Kaj je njima od tega, če naš narod v tem divjem boju izkrevavi, samo da imata ona od tega dobiček! Ves svet naj se pogrezne, samo da se rešita ona sama! Vsak pravi rodoljub se mora z gnevom in studom odvrčati od takih zlodejev, ki cepijo in razdvajajo naš narod v več taborov. Kajti mi Goričanje smo v tako neugodnem položaju, da si moremo svojo narodnost rešiti le tedaj, če smo vsi jedini. Še jedini smo bili in jedini, in težko smo se ubranili mogočnejšemu sosedu in njega še mogočnejšemu zaščitniku — vladi. A sedaj kam pridemo? Jeden vleče na desno, drugi na levo, jeden naprej, drugi nazaj, jeden zida, drugi podira. Žalostna ti majka! In kdo se pri tem smeje? Tretji. Kjer se prepirata dva, smeje se tretji, veli latinski pregovor. Pustimo tedaj, zavedni Goričanje, za sedaj vsa druga vprašanja v ozadji, oklenimo se v prvi vrsti vsi narodnega vprašanja! Ne cepimo se v liberalce in klerikalce, bodimo le navdušeni narodnjaki na katoliški podlagi, da rešimo naš potapljujoči se čoln. — Kajti če poginemo „v morji tujine“, izgihnemo kot narod za vselej. Pod skupno narodno zastavo borimo se dalje, dokler ne rešimo svojega naroda! Ta skupna narodna zastava je „Sloga“, ki združuje v sebi vse nesebično delujoče, za blagor svojega naroda vneta rodoljube, duhovnike in posvetnjake. V slogi je moč, rojaki, oklenite se „Sloge“!

Če pa nastopita Andrej Gabršček in dr. Tuma z liberalno frazo, tedaj naj vesta, da mi in z nami slovensko ljudstvo na Goriškem stojimo za katoliška načela, v katerih ima naša narodnost najtrdnjejšo brambo, katera so najrodovitnejša tla resnične svobode in obče koristnega napredka.

Ljudstvu, pa ga dolžiti, da so ga dobili na tatvini. Gabrijel je bil opit, pa ni vzdržal svojega sreca, in je udaril žensko ter jo tako poškodoval, da je ležala teden dni, in bila je še na „drugem pasu“. Ivan, se razveseli, pa gre tožit k preiskovalnemu sodniku. „Zdaj — si je mislil — se otresem sosedu zdaj ne uteče Sibiriji“.

Ali vendar ni šlo Ivanu po volji. — Preiskovalni sodnik ni sprejel te tožbe. Preiskovali so ženo: ta je vstala, ali znamenja poškodbe ni bilo. Tedaj pa gre Ivan k onemu sodniku, ta pa je poslal vso reč županstvu (občinski pravi). Ivan se je jel truditi pri županstvu, in dal je pisarju in starejšinu pol vedra „sladkega“, in dosegel je, da so obsodili Gabrijela na šibe. To sodbo so prebrali Gabrijelu na zboru.

Pisar je bral: „sodišče je določilo, da se kaznuje kmet Gabrijel Gordejev z 20 šibami pri občinski pravici“. Ta odlök je poslušal tudi Ivan, pa gledal Gabrijela kaj bode zdaj? Ko je Gabrijel to slišal, zbledel je kot krpa, obrnil se pa šel v vežo. Ko je prišel Ivan za njim, hotel je h konjem. Ali ta je čul Gabrijela govoriti:

„Dobro — pravi — on mi našge-

Kako se je uvedla slovenščina

v naše občinske urade.

Pred letom 1861. in še kako leto potem je v narodnem oziru gosta tema objemala naše občine. Noben žarek zavedanja svoje narodne eksistence — ni prodiral na dan; zadušeno je bilo vse narodno čustvo ne samo v občinskih zastopih, ampak tudi v našem ljudstvu sploh.

V celi Goriški okolici, pa tudi v občinah Soške in Vipavske doline, v Brdih in na Krasu so table z italijanskimi in nemškimi napisi kazale, kje in kako poslujejo županstva. V Št. Petru, Mirnu, Solkanu, Pevmi, Števerjanu, Kojskem, v Biljani, Dolnji, Devinu, Doberdobi in še v nekaterih drugih občinah so uradovala županstva skoro izključno v italijansem jeziku; v Kanalu, Kobaridu, Ajdovščini, Šempasu so se županstva posluževala zdaj italijanskega, zdaj nemškega jezika; v Sežani, Komnu, Cerknem, na vsem Bovškem in v skoro vseh drugih občinah je bil uradni jezik zlasti v občevarju z višimi oblastmi nemški. Da, celó preudarki, računi, sejni zapisniki, razglasi so se pisali malo da ne povsod v tujem jeziku. — Za one, ki so se takrat, oprti na št. 19. temeljnega državnega zakona, lotili zbujati narodno čustvo in ljudstvu ter dramiti občinske zastope, da se otresejo onega sramotnega servilizma, v koji so jih bila znala vkleniti v prejšnji, absolutistični dobi politična oblastva, je bil položaj pač zelo težaven, da ne rečemo, kar i. ravnost obupen. To je bila najtrša ledina, katero si moremo misliti in trebal je res junaškega poguma, kdor se jo je lotil preoravati. In vendar se je našel mož in za njim so prišli še drugi, kateri so modro, s pravim političnim taktom uvedli v to potrebno delovanje in je previdno in vstrajno vodili, odprši široko pot tistim, kateri so prišli za njimi, da so mogli dovesti slovensko uradovanje pri naših županstvih in drugih avtonomnih oblastvih do tiste stopinje, na katerej stoji dandanes. Današnji razvoj slovenskega uradovanja omenjenih oblastev je sad bil 40 letnega poštenega, sistematičnega delovanja.

Prvi je na Goriškem začel pravilno slovensko uradovati takratni deželni odbornik Winkler, v tisti dobi edini slovenski ud deželnega odbora. On je s početka dodajal italijanskim okrožnicam in odlökom, namenjenim našim občinam, slovenske prevode; kmalu potem — okoli leta

hrbet; žgalo me bo, ali pri njem se užge morda še kaj hujšega“.

Ko začuje Ivan te besede, vrne se takoj na sodišče.

„Pravični sodniki! Žugal mi je, da mi zažge. Čujte, to je povedal v pričo prič“.

Pozovejo Gabrijela.

„Ali je res, da si rekel tako?“

„Jaz nisem dejal ničesar. Pa tepite me, če je vaša oblast taka. Zdi se, da moram jaz sam trpeti za svoje pravo, a on pa sme vse“.

Gabrijel je hotel reči še nekaj; ali stresle so se mu ustnice in lica. In obrnil se je k steni. Zdaj so se prestrašili še sodniki, ko so videli Gabrijela. „Da bi le — so rekli — „res ne storil kaj hudega — ali sosedu, ali sam sebi“.

In stari sodnik je jel govoriti:

„Nu lejta brata: rajše se pobójata (pomirita) na lepem. Ti, brat Gabrijel, si mari dobro storil, da si udaril tako žensko? Pomisli dobro, za Boga, kak greh bi bil storil. Ali je to mari prav? Priznaj svojo krivdo in prosi ga odpusčanja. In Ivan ti oprosti. Pa spremenimo ta odlök“.

(Dalje pride).

LISTEK.

Mala iskra — velik požar.

Ruski pisal Lev Tolstoj, prev. Tešimir.

Njegova žena pa se je hvalila sosedam, da zdaj obsodijo Ivana ter ga iztirajo v Sibirijo**). In začelo se je sovraštvo.

„Jaz — je dejal — „mu nisem pulil brade, sam si jo je izpulil; ali njegov sin mi je potrgal petlje in vso srajco na meni. Glej jo!“

In Ivan je šel tožit. Tožila sta se pri sodniji, pa tudi pri županstvu. V tem ko sta se tožila je izpadla pri Gavrilu iglica iz ojesa. In Gabrijelove ženske so obdolžile radi tega Ivanovega sina.

„Mi“ — so dele — „smo videle, kako je šel po noči mimo okna k vozu, in botra je dela, da je šel v krčmo in da je tam pil za to“.

Spet so se jeli tožiti. Doma pa je bil vsak dan ravs in kavs. Tudi otroci so se kavsali, učili so se od starih; in babe so se shajale pri vodi, pa se teple z lopučkami, pa reglale z jezikom in vse na slabo.

***) Kraj prognanstva za Ruse do novejšega časa.

In življenje je postajalo dan na dan slabše. Prepirala sta se Ivan Ščerbakov in Gabrijel Hromi tudi pri zborih.

Ni čudo, da so se ju naposled navečali vsi sodniki. Enkrat je pripravil Gabrijel Ivana v kazen, pa zopet Ivan Gabrijela. In čim bolj sta si kljubovala jeden drugemu, toliko bolj sta se srdila. Psi se spoprimejo; in čim bolj se trgajo, toliko bolj zbesnijo. Psi tepejo od zadej, a ta misli, da ga oni pes grize, in še bolj ga popade. Tako tudi ta dva moža. Šla sta se tožit, pa so ju kaznili — tega ali drugega v denarju ali zaporom; in za vse to se je še bolj razkačilo srce enega na drugega. „Le počakaj — rekel je eden — vse to ti povrnem“.

In tako je šlo dalje — šest let. Starec na peči je vedno enako govoril. Jel je navadno opominjati:

„Kaj pa počenjate, otroci? Pustite vse to, ne opuščajte dela, in ne srdite se na ljudi. Boljše bo. In čim bolj se srdite, toliko hujše bo“.

Ali starca niso poslušali.

Sedmo leto je prišlo do tega, da je jela Ivanova sinaha grditi Gabrijela pri

1863. — je opustivši to, začel pošiljati slovenskim občinam samo slovenske spise. A zadeli je na odpor, na hud odpor, ne morda od strani svojih italijanskih tovaršev v deželnem odboru, ampak od strani slovenskih občin; da, nikar se ne čudite! župani slovenskih občin in mnogokrat taki, kateri niso znali razven svojega nobenega drugega jezika, vračali so slovenske spise, češ, da ne razumejo nove slovensčine in so trdovratno prosili, naj se jim pošiljajo italijanski ali nemški zakoni, taki odloki, take okrožnice, da slovenskih ne marajo, ker jim niso za nobeno rabo. — Da, vidite, tako so ravnali župani na Boviškem, kak posamezen župan na Tolminskem, Kanalski, Dolenjski, Devinjski in še marsikateri drugi župan. — Kako premagati tak odpor, kako vsiliti slovenskim občinam to, kar bi bile morale one same zahtevati ne samo od deželnega odbora, ampak tudi od vseh drugih oblastej kot svoje zakonito zajamčeno pravo in kar danes dejansko zahtevajo vse naše občine? Čujte, kako!

Leta 1864. je bil razposlal deželni odbor vsem županstvom neke obširno okrožnico, italijanskim občinam v italijanskem, slovenskim v slovenskem jeziku. Na to je kanalsko županstvo odgovorilo, da je v takakajšnji občini vse drugačno slovensko narečje, kakor je ono, v katerem se izdajajo zakoni in odloki deželnega odbora in ker ni v županiji nobene take osebe, katera bi dobro znala novo slovensčino, niso taki odloki in zakoni v občinskem uradu za nobeno rabo. Zato je prosilo županstvo, naj bi se mu za naprej pošiljale vse naredbe v nemškem ali italijanskem jeziku.

Na to je deželni odbor odvrnil doslovno tako-le:

„K županiji kanalski spada osem katastrskih občin, namreč: Kanal, Avče, Borež, Banjšice sv. Duha, Vrha, Morsko, Gorinja Vas in Idrija kanalska, katerih prebivalci so skoro vsi Slovenci. Deželni odbor ima tedaj za svojo dolžnost, pošiljati svoje dekrete in ukaze v slovenskem jeziku tudi kanalskemu županstvu, kakor jih pošilja drugim županstvom slovenskih krajev gorjskega goriškega.“

„Ni pa res, kakor pravi slavno županstvo v svojem poročilu, da med tem jezikom in tistim, ki se govori po kanalski županiji, je tak različek, da prvega v čeli županiji nobeden ne razume, ker deželni odbor piše svoje dekrete v tistem jeziku, v katerem je spisan pričujoči dekret; v tistem jeziku, v katerem so spisane bukve, ki jih otroci berejo v kanalskih ljudskih šolah in v ravno tistem jeziku, v katerem se po cerkva kanalske županije bere in razklada sv. evangelij zbranim kristjanom.“

„Gospod župan kanalski, ki mu tak jezik ni všeč, in ki terjati, da se mu piše italijansko ali nemško, nima pravice sam od sebe kaj takega terjati v imenu občinskega starestva in volilcev vseh gori omenjenih občin.“

„Deželni odbor dobro vé, da gospod župan svojega poročila, ki je pisano v nemškem jeziku, ni sam sestavil, temveč je je spisal njegov tajnik ali sekretar. Tajnik pa, ki dobiva svojo plačo od Slovencev, je dolžan slovenski jezik popolnoma znati; če ga ne zna, ali ga neče znati, ni vreden, da ostane na svojem mestu.“

„Neizogibno potrebno je, da slavno županstvo dobiva dekrete in ukaze deželnega odbora v maternem jeziku svojih sosesčanov, ker je njega dolžnost, jim tiste v polnovernih (avtentičnih) besedah oznanjati in ker ima po postavi vsaki sosesčan pravico, take dekrete in ukaze sam pregledati in brati v občinski pisarnici.“

„Kdor ni zveden v postavnih rečeh, lahko najde v postavah marsikaj, kar mu ni prav jasno, naj se mu dajejo postave v tem ali v onem jeziku. Deželni odbor bo tedaj radovoljno ustmeno ali pismeno razjasnoval, kar bi bilo morebiti nerazločnega tudi v njegovih slovenskih dekretih; ne more pa za prav spoznati, da se zavolj tega slovenskemu jeziku zapirajo vrata v občinske pisarnice.“

„Po tem takem bo deželni odbor, zvest svoje dolžnosti, tudi prihodnjic, kolikor bo mogoče, svoje dekrete in ukaze slavnemu županstvu pošiljal v slovenskem jeziku; ono pa, jih bo, tega je deželni odbor prepričan, vestno, izpolnjevalo.“

Prepis tega odloka je deželni odbor razposlal vsem podžupanom oziroma oprav-

nikom kanalski občini pripadajočih davčnih občin — na znanje.

Ta pouk in za njim še drugi so ugledili pot slovenskemu uradovanju v občinski urad Kanalski; tajnik pa, kateremu je v prvi vrsti veljal pouk, preobrnil se je iz Savlja v Pavla, postal je vnet Slovenec, ki je še več let uradoval v gladki slovensčini in se tudi drugače javno kazal narodno probujenega moža. Drugod so se polagoma tudi spokorili najtrdovratnejši župani in tajniki ali pa so se umaknili drugim, kateri so se boljše zavedali svojih narodnih pravic in dolžnosti ter so skrbno varovali ugled in čast svojega urada.

Winklerjevo načelo gledé slovenskega uradovanja je bilo to: „Če hočete, da se slovensko uradovanje prikupe našim občinskim oblastvom, pišite jim v čistem „pravilnem jeziku“, a pišite jim kolikor mogoče tako, da Vas lahko razumejo.“ Po tem načelu je sestavljal in prevajal zakone, sestavljal okrožnice in odloke ter sploh pismeno občeval s slovenskimi županstvi in strankami. V enakem zmislu so delali tudi njegovi slovenski tovarši in nasledniki, r. svetnik Gorjup, dr. Abram, dr. Lavrič, dr. vitez Tonkli — in drugi in tako dolgoletno, vsotrajno delovanje je obrodilo v polni meri zaželjeni sad. Naše občine so zdaj zares slovenske in slovensko zastopane.

Dopisi.

Iz Ročinja. 1. marca 1900. Sredi decembra prošlega leta otvorila je tukajšnja kmetijska zadruga svojo mlekarico. Nasprotniki so ji prerokovali kratko življenje. Hvala Bogu! Njih želje se niso vresničile: ravno narobe, mlekarica dobro napreduje in celo prejšnji nasprotniki ji pristopajo. Število udov se dan za dnem množi, ker vsi brez razlike uvidevajo njeno korist.

Kmetje imajo sedaj od živine stalen dohodek, katerega jim mlekarica za mleko mesečno izplačuje. Lepo jih je gledati, kako veselo prinašajo zjutraj in zvečer mleko v mlekarico, ki se izliva v centrifugo in posneto takoj odnašajo na dom, kjer jim rabi za domačo potrebo. Na boljšem so tudi v tem, da uživajo sedaj sladko mleko, medtem ko so prej pinjeno.

Kakor ima početkom vsaka nova reč mnogo opazovalcev, tako jih je imela tudi ta. Iz okolice gotovo ni nikdo zamudil prilike, da si ni ogledal delovanje nove mlekarice. To jih je tudi spodbudilo, da se ustanovljajo kmetijske zadruge že na Kambrškem, Ajbi in na Srednjem.

In potrebne so povsod, sosebno v sedanjih časih, ko je sadje in vino skoro odpovedalo in kmet nima kaj prodati, da bi prišel do denarja.

Jedino umna živinoreja in mlekarstvo zamore se kmata rešiti, ker jedino to donša še stalen dohodek, ako se kmetje združijo v zadruge.

K sklepu zaključim: Spujte jednake zadruge v deželi, posebno razumniki, ki ste v to poklicani. Vaš trud bo obrodil stoteri sad in ljudstvo Vam bo hvaležno!

Politični razgled.

Državni zbor.

Zadnje dni prošlega tedna se je vršila v poslanski zbornici debata o programski izjavi ministerskega predsednika.

Prvi je posegel za debato poslanec Grabmayr. Ta je govoril v imenu nemških liberalnih veleposestnikov.

Dr. Grabmayr je z velikim zadovoljstvom pozdravil vladen program in pravne konference ter izjavil, da bo njegova stranka podpirala vlado. Govornik je zastopal stališče, da je neobhodno potrebno, da se napravi mir med narodi, kajti ako bi imel ta narodnostni prepir trajati še dolgo, potem poginemo vsi skupaj. Ljudstvo ima zdaj jako malo zaupanja v parlament in bi potlačilo jako malo solz — ako bi ta zginil.

Vlada spoštuje ustavo in spravila bi rada parlamentarni voz v pravi tir, a pri tem pa mora pomagati tudi parlament sam. Radikalci v obojih taborih sicer pričakujejo, da se izcimi iz razvalin sedanjega parlamenta Bog ve koliko dobro za nje. Ali iz razvalin sedanjega parlamenta bi ne izraslo niti Čehom državno pravo niti Nemcem njih samovlada v državi.

Ako bi pa Avstrija razpadla, potem bi bila za Čeha večja nevarnost nego za Nemce.

Za njim je govoril mladočeski poslanec dr. Pláček. Označil je vladni program kot „Zukunftspolitik“. Pojasnil je stališče Čehov glede jezikovnih naredeb ter trdil,

da stoji sedanja vlada pod nemško komando ter da ne sme zaradi tega niti obstoječih zakonov izvrševati. Čehi se pa zanašajo na večino avstrijskih narodov, ki imajo čutila za pravičnost in za zakone.

Nemcem je čestital dr. Pláček, da kandidirajo za prvega podpredsednika dr. Pradeja, ki je rekel na nekem volilnem shodu, da se Nemci nimajo bati absolutizma. Čehom je vender znano, da bode nemška birokracija divjala proti njim, ako pride do absolutizma ali Čehi se tega ne boje ter bodo nadaljevali obstrukcijo.

Dr. Pergelt misli, da se mora, predno se vredi jezikovno vprašanje, zagotoviti, da se proglasi nemški jezik kot državni jezik.

Nemški nacionalce dr. Pradeja je rekel, da se z odpravo jezikovnih naredeb na Češkem še nikakor ni zadostilo nemškim zahtevam. Nemški nacionalci zahtevajo, da se nemški jezik uveljavi kot državni jezik, ker to ne bi bilo toliko v korist Nemcem nego državi. Dalje zahtevajo nemški nacionalci, da se v nemških krajih nastavi izključno nemški sodniki.

Za dr. Pradejem je utemeljeval dr. Dvorak svoj nujni predlog glede odprave cesarske naredbе dne 20. aprila 1854. Ta naredba daje namreč policiji še precej veliko moč in zaradi tega je posebno zanimiva, ker opravičuje policija z njo vsako svoje postopanje.

Ministerski predsednik dr. Koerber je izjavil, da nima vlaš sicer ničesar proti odpravi te naredbе, ali predno se ona odpravi, treba je izdati popravljen policijski zakon.

V petek so posegli v razpravo o vladni izjavi trije poslanci in ministerski predsednik.

Poslanec Wolf je rekel, da v Avstriji ne bo prej miru, dokler se ne proglasi nemški jezik kot državni jezik ter da Nemci so navedli v svojem binoklovnem programu maksimum, ker se sme dovoliti Slovanom Dr. Stransky je očital Nemcem dejstvo, da so glasovali proti predlogu, da se odpre razprava o ministerski izjavi, s tem da so hoteli zaprečiti, da bi se ne pojasnilo razmerje, ki vlada med njimi in vlado.

Rekel je, da Čehi skeli rana, zadana jim dne 17. oktobra l. z odpravo jezikovnih naredeb, danes še ravno tako, kakor jih je tedaj. Oni ne bodo mirovali, dokler se jim ne da zadoščenje. Po njegovem mnenju ni sedanja vlada nič drugega, nego nadaljevanje Claryjeve vlade. Zato je napovedal vladi najodločnejši boj.

Dr. Gregorec je obžaloval, da nimajo Jugoslovani v ministerstvu svojega zastopnika in je pogršel v vladnem programu izjave glede slovenskih manjšin na Korškem in Štajerskem. Zahteval je, da se sklene zakon o minoritetnih šolah. Rekel je tudi, da treba premeniti ustavo. Ministerski predsednik je rekel, da se da narodnostni boj med Čehi in Nemci poravnati le tedaj, ako opuste Čehi in Nemci mejsebojno nezaupnost. Zatrjeval je, da nima vlada nikakik skrivnih namenov ter da se ne boji svitlobe.

V soboto sta govorila še dr. Menger in dr. Pacak. Prvi je seveda edini rešitev Avstrije v tem, da se proglasi nemški jezik kot državni jezik. Drugi mu je pa ugovarjal rekoč, da bi nastala še le potem največja zmešnjava v državi, ako bi se hotelo to izvesti, kajti proti taki nameri bi nastopili vsi nemški narodi. Potem je bila ta debata zaključena.

Prva seja državnega zbora bode jutri. Na dnevnem redu bo izvolitev prvega podpredsednika. Kakor se čuje so se stranke v tem pogledu tako dogovorile, da odstopi prostovoljno drugi podpredsednik Lupul ter da se izvoli na njegovo mesto Čeh dr. Začek, a za prvega podpredsednika pa dr. Prade. Pri izvolitvi zadnjega bodo oddali Čehi in Slovenci prazne lističe.

Domače in razne vesti.

Njega svetost papež Leon XIII. je dopolnil minoli petek devetdeseto leto svojega življenja. Z velikim spoštovanjem in ljubeznijo zre ves katoliški svet na čestitljivega starčka, ki z modro in milo roko vodi čoln kat. cerkve skozi valovito gibanje časovnih tokov. Pa ne samo katoliški svet, ampak tudi ves ostali omikani svet se spominja ob ti priliki z občudovanjem vzvišenega sv. Očeta, velikega apostolja miru. Totus orbis clamavit!

Papež Leon XIII. ni samo velik pontifex, marveč ga moramo prištevati možem, ki so vtisnili zadnji četrtinki minolega stoletja svoj pečat. Kot prvobornik za ideje socialnih reform in branitelj gospodarsko sibijskih slojev ter kot zastopnik mirovne ideje, zavzema sveti Oče sila odlično mesto.

Dne 31. decembra 1887 je praznoval svoj 50 letni mašniški in dne 19. febr. 1893 pa 50 škofovski jubilej. Njega svetosti nedostaje 3 leta, da doseže 25 letni papeški jubilej.

Menda ni treba opomniti, da je prejel sveti Oče v petek iz vseh dežel milijonov pozdravov udanosti in ljubezni. Kljub svoji starosti pa je še dosti krepak ter se je osebno udeležil vseh utrudljivih svečanosti in sprejemov.

Slava velikemu papežu!

Umrli je g. Franc Toroš, veleposestnik v Medani 4. t. m. v Krminu. Danes so prepeljali njegove ostanke v Medano. Bil je vrl narodnjak ter se je boril vedno navdušeno za pravice našega tlačnega naroda. N. v. m. p.!

Goriške mestne doklade na vžitnino in „Sočino“ rokovanjstvo in lopovščina. V uvodnem članku 16. štev. našega lista smo pisali o goriških mestnih dokladah na vžitnino. Povedali smo, da mestna uprava, oziroma njen pooblaščenec, pobira zgoraj omenjene doklade za leto 1900, četudi ni še potrjen mestni proračun. Omenili smo tam naredbo, ki prepoveduje občinam pobirati doklade na vžitnino, predno ni pobiranje istih postavno dovoljeno. Dokazali smo pa tudi v tem članku, da „trgovsko-obrtno društvo“, ki si je postavilo za nalogo, da bode ščitilo koristi obrtnikov — tega v resnici ne dela, ker naših obrtnikov in trgovcev, ki plačujejo doklade na vžitnino, ni poučilo v tem pogledu ter za nje na pristojnem mestu tudi nastopilo. Omenili smo, da je predsedniku trgovsko-obrtnega društva znano, da se pobirajo doklade, kakor da je tudi znano dr. Tumi, da se iste pobirajo nepostavno. „Soča“ je na ta naš članek, kako bi bilo pri nji tudi drugače mogoče, prišla koj s svojim rokovanjstvom in svojo lopovščino*, katero pa je napovedala za eno prihodnjih števil. Ker pa „Soča“ v tem pogledu ni prav rada „mož beseda“ in se v zadnjem času drži bolj moderno-liberalnih načel, ki moža prav nič ne vežejo na dano besedo, smo mislili, da bode „Soča“, kakor je že večkrat, tudi zdaj snedla besedo. No, zdaj smo ji delali krivico. V svoji 26. številki je izpolnila dano obljubo in tam čitamo v članku naslovljenem „Goriška“ in mestne doklade na vžitnino“ to-le:

Da deželni odbor računov goriškega mesta še ni odobril, je resnica. Res je tudi, da odbornik dr. Marani ni poskrbel za začasno potrdilo, kakor dela n. pr. deželni odbor celó za deželne doklade brez deželnega zbora. Ali zopet je res, da je vse vkup le formalost. Zato tudi ni padlo v celem mestu živemu krstu na um, da bi se upr. plačevanju vžitninskih doklad. Kdor bi to storil, bi se le zapletel v — pravdo, katere konečni uspeh se ne da prorokovati. Gotovo pa je toliko, da vsakdo, ki bi se pravdal v tem oziru z mestno upravo, bi imel le škodo tudi v slučaju, ko bi pravdo dobil.

Da bi se ravno mi Slovenci postavljali v tem oziru po robu, bi bilo le skrajno neumno in neodpustljivo. Saj je znano, da ima tudi te doklade v zakupu naš mecen g. Gorup, na čegar mošno apeluje čisto tudi dr. Gregorčič. On ima z goriškim mestom pogodbo in je dogovorjeno svoto tudi plačal ali jo še plača. Ako bi mu obrtniki odrekli doklade, bi nastala zopet pravda med njim in mestno upravo.... In zakaj vse to? Za oslovo senco! Bog ne daj, da bi se bilo „Trgovsko in obrtno društvo“ zganilo, tedaj bi „Goričanska“ banda gotovo prva planila po njem in vzela v zaščito g. Gorupa in „sleparjene obrtnike“, kateri bi bili zapeljani v nevarne pravde. — Kar se tiče predsednika našega društva, je on v tem oziru le Gorupov uradnik; zato je oni pasus v „Gor.“ le čisto navadno lopovščina!

Ali še nekaj, in to je glavno! Kdo pa plačuje te doklade? Ali krčmarji? Hm! Plačujejo jih vsi konsumente! Ako krčmarji ne bi plačevali doklad, bi točili za toliko po nižjih cenah. Ako bi tega ne storili, bi gg. krčmarji sebi v korist izkoriščali tak položaj, in sicer na način, ki bi ne bil pošten. Kaj takega pa od naših obrtnikov ne pričakujemo!

Tako piše „Soča“. Je-li tu treba še kakega komentara! Mi smo seveda prepričani, da niso patroni okoli „Soče“ z njih generalom dr. Tumo vred tako „nedolžni“, kakor se delajo ali da držé oni „Sočine“ čitatelje za take kaline, to je pa naravnost žaljivo. Oni namreč priznavajo, da je pobiranje doklad na vžitnino za dobo časa, dokler ni potrjen mestni proračun nepostavno in da bi se morali nepostavno iztirjani zneski krčmarjem tudi povrniti, ako bi oni to zahtevali in več nismo trdili tudi mi. Ali slovenski krčmarji naj tega nikakor ne store — zakaj? —, ker bi se zamerili s tem goriški mestni upravi in pa ker bi imel vsled tega tudi zastopnik vžitninskega davka, ki pobira ob enem tudi mestne doklade — sitnosti. Torej iz obzira do goriške mestne uprave in pa do gos. Gorupa — trpite goriški slovenski krčmarji raje sami škodo. Se-li pravi to ščititi koristi slovenskih obrtnikov?!

Da, da, nepoštena stvar se da težko zagovarjati, o tem smo prepričani in o tem so se prepričali, menimo vsaj, tudi čitatelji našega lista in tudi čitatelji „Soče“.

Končno izjavljamo še, da je zares pravo rokovanjstvo „Sočino“ sumničenje, da bi bil Cahej v kaki zvezi z našim članom „Goriške mestne doklade na vžitnino“.

Nadéžda Slavjanskaja priredi s svojim zborom dne 7. t. m. v Gorici velik koncert v Dreherjevi dvorani. Zbor obstoja iz 40 oseb, ki nastopajo v krasnih staroruskih kostumih iz 16. in 17. stoletja. Nastopi tudi Balalaika-orkester z godali, ki so slični tam-

* Tam mora biti tega blaga v izobilji. Stavec.

buram. Dirigentinja je M. Slavjanskaja. Goriski Slovenci imajo tedaj priliko spoznati duh ruske pesmi in godbe.

Javna dražba — ostalih loterijskih dobikov — katero je priredila naša vrla gospinska podružnica društva sv. Cirila in Metoda preteklo nedeljo — v Fonovi dvorani na Solkanski cesti — se je v vsakem oziru izvrstno sponesla. Privabila je mnogobrojno množico izbranega občinstva, vršila se je jako živahno in veselo in obrodila je „Solskemu domu“ znamenito vsotico 150 kron. Bila je prava narodna zabava, katera ostane vsem deležnikom v najprijetnejšem spominu.

Potres. V nedeljo popoldne ob 5½ uri je bil v Gorici majhen potres trajajoč tri sekunde. Potem je pa nastala silna burja, ki je trajala skoro celo noč.

Vabilo na II. redni občni zbor okrajne hranilnice in posojilnice v Kanalu, registr. zadruge z omejeno zavezo, ki se vrši dne 22. marca 1900 ob 2. uri popoldne v občinski pisarnici v Kanalu.

Vspored: 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorništva. 3. Odobritev računa za leto 1899. 4. Slučajni nasveti. 5. Volitev načelstva in nadzorništva.

V Kanalu, dne 1. marca 1900.

Načelstvo.

Učiteljsko društvo za sežanski okraj vabi k zborovanju v Nabrežino v 8. dan marca ob 10. dop. Dnevni red: 1. Poročilo predsednikovo. 2. Prečitane in odobranje zapisnika slednjega zborovanja. 3. „Prof. Fr. Erjavce“, važnost njegovih prirodpisnih del za našo šolo. 4. Naše stanje. 5. Predloge.

Ne zabiti pesmaric d. sv. Mohora in Glasbene matice!

Sežana, dne 1. marca 1900.

ODBOR.

Za slov. ljudske šole došli so (4. izkaz) od 16. febr. do 2. marca sledeči doneski:

Gregorčič Simon, vikar v Sedlu . . .	40.—
Kodre Franc, župnik v Križu . . .	10.—
Ivančič Josip, c. kr. prof., za jan. & marec . . .	20.—
G. Ana Mašera v Kobaridu . . .	10.—
Kodeli Ivan v Kobaridu . . .	5.—
Jug Anton, vikar v Sovodnjah . . .	10.—
Slavec Ivan, župnik v Repentabru . . .	10.—
Kovačica Alojzij, kaplan v Gorici, za januar . . .	2.—
Lucija Kuštrin, trgovka v Gorici . . .	1.—
Setničar Fran, prefekt v Gorici . . .	2.—
Gasser Amalija, trgovka v Gorici . . .	2.—
Nekdo v Gorici . . .	20.—
Nekdo drugi v Gorici . . .	20.—
Zamorec v gostilni pri Pesu v Devinu . . .	3.08
Devinska mladež nabrala pri veselici dne 4. jan. 1900 v prih. slov. vrtu v Devinu . . .	41.—
Kovačič Ivan v Stržiščah . . .	6.—
Orešec Fran, c. k. prof. v Gorici . . .	2.—
Dr. Ant. Gregorčič v Gorici za jan. in febr. . .	20.—
„Narodna tiskarna“ za jan. in febr. . .	40.—
Jeronkov France za marec . . .	2.—
Kakor izkazano v „Gorici“ št. 18 . . .	14.—
Kakor izkazano v „Soči“ št. 23 . . .	9.50
Skupaj . . .	342.58

V Gorici, dne 2. marca 1900.

Odbor društva „Solski dom“.

Žaljenje Nj. Vel. cesarja na plesu „Lege“ v Poreču. — Iz Poreča poročajo „Edinosti“, da so tam zaprli osem oseb zaradi neklih pogovorov, s katerimi je bilo žaljen Nj. Vel. naš cesar. Dotične osebe so odpeljali v Rovinj v kočijah po kopnem mestu po morju. Odpeljali so jih na način, ki ni vzbujal pozornosti. Laški listi popolnoma molče o tem, tako tudi oficijozni in poloficijozni. Tako se pa ne godi po navadi, ako se gre za kakega Slovenca. Vertuschungssystem do skrajnosti!

O naših krajevnih imenih ima „Dornovina“ lep članek, v katerem povdarja potrebo večje brige od naše strani, da se vzdržijo naša krajevna imena nepopačena. Pravi, da čuvajti teh svetinj moramo biti sami, naša oblastva nam za to ne bodo skrbeli pač pa narobe. V Avstriji imamo sicer c. kr. zavod, ki skrbi za vzdrževanje javnih spomenikov, toda baš ta zavod povzroča kjer le more pačiti naša krajevna imena in priimke, ki so nam gotovo dragocenejši spomeniki, kakor pa kaka rimska ali gotiška plošča. Ako bere tujec n. pr. „Sehrschön aus Wreschen“, dobi o naši pokrajini povsem drugačen pojem, kakor pa če bi čital „Sršen iz Brezja“. Napadnikov in oskrnjevalcev naših krajevnih imen in priimkov imamo toliko, da se je treba vsem slovenskim odločilnim krogom ter posameznikom pri vsaki priliki postaviti v bran. Prvo krivdo pri pačenju naših krajevnih imen ima geografičen zavod na Dunaju, kateri izdeluje specialne zemljevide naših pokrajin z mogočimi spakodranimi imeni. Taka imena so potem merodajna raznim uradom, ki od svojih podrejenih organov strogo zahtevajo rabiti le skovana namesto pristnih imen. Kdor je torej čital imenovane zemljevide, se mora zgroziti nad toliko nevednostjo ali pa hudomušnostjo. Umestno bi bilo, da bi naš zastopnik v delegaciji opozoril vojno ministerstvo na to samovoljnost c. kr. geografičnega zavoda. V drugi vrsti pačjo naša krajevna imena zemljeknjižni uradi

s svojimi inženirji. V zemljeknjižnih mapah se čisto imena tako po nemški samovolji zasvedčana, da slovenski kmet niti svojega zemljišča ne more na njih najti. Glavna krivda pa za zadene nas same, ki v uradni ali privatni rabi ne zapišemo vselej krajevnega imena v edino pravem, domačem pravopisu brez dodatka vtihotapljenе tujke. Isto velja tudi glede slovenskih priimkov, katere razun raznovrstnih oblastnij, kaj radi pačijo občinski in šolski uradi, kjer nimajo v teh uradih svojih odločnih mož, kar velja posebno o obmejnih pokrajinah. Če pa bode vsak zavedni Slovenec v svoji domači občini strogo nadzoroval, da ostanejo vsi napisi kašipoti, pečatniki in tverdke v nepopačenih oblikah, če se bode povsod podpisoval z nepopačenim imenom ter odločno odklanjal dopise, ki imajo njegovo ime in kraj v spakodrani nemščini in italijansčini, dosegli bomo že vendar enkrat, da ne bodo naše pokrajine nosile na zunaj lice prusaštva in lahonstva. In to ni nikakor malenkost, to smo dolžni svojemu narodu, ponosu in zgodovinski resnici.

Za slovensko akademsko mladino. Podporno društvo za slovenske visokošolce v Gradcu je izdalo ravnokar svoje drugo letno poročilo. V obče je odbor lahko zadovoljen z uspehi, katere je dosegel. — Ustanovnikov je društvo imelo 7, podpornikov, rednih udov in dobrotnikov 116. Vseh dohodkov je imelo društvo v preteklem šolskem letu 2153 gld. 74 kr., stroškov pa 1877 gld. 44½ kr. Podpor. je razdelilo 1815 gld. med 37 dijakov v 234 slučajih. Po študijah je bilo med podpiranci 25 juristov, 4 medicince, 5 filozofov in 3 tehnik. Med temi je bilo Štajercev 23, Kranjcev 10, Korošcev 4. Med Korošci sta bila 2 jurista, 1 medicinec in 1 tehnik. Slovenske akademične mladine je sedaj v Gradcu mnogo in podpore je potrebna pretežna nje večina. Požrtvovalnost slovenskih krogov za mladino naj ne poneha nikdar. Na to stran moramo v prvi vrsti obračati podpore. Društveni ustanovniki plačajo 50 gld. (na enkrat ali v petih enakih obrokih), ako so pa pravne osebe, 100 gld.; podporniki plačajo 5 gld., redni udje pa 2 gld. Dobrotnikom ni določena nobena svota. Denar se pošilja društvu blaginju g. Franc Želingerju, c. kr. gimn. prof. (Graz, Zinzendorfsgasse 32).

Doprane kipe največjega slovenskega pesnika Fr. Prešerna je izdelal v naravni velikosti akadem. kipar A. Alojz Repič ter jih oddaje po 16 gld. Naročila je nasloviti: Dunaj, III. Mohsgasse 23.

Slovenska gimnazija v Ptuj. — Po Spodnjem Štajerskem se je začelo gibanje, da se v Ptuj ustanovi slovenska gimnazija. Uredba sedanje nemške gimnazije v Ptuj je neznosna za Slovence.

Pošne zadeve. 23. in 24. svečana t. l. vršila se je pri c. kr. trgovskem ministerstvu na Dunaju o zadevi preosnove deželnih pošt — enketa, katera je imela nalogo „Načrt nove postave preosnove razmer c. kr. poštarijev pri poštah uradih I. in II. vrste“ pretresavati in stalno vrediti. Na povabilo trgovskega ministerstva so se posvetovanja vdeležili c. k. poštariji J. Baar (Wittingau), O. Hoppe (Gumpoldskirchena), A. Schrey (Jesenice), Fr. Pühl (Bürgsteina) in J. Lix (Pattendorf). Akoravno novi načrt o omenjeni postavi v marsičem zboljšanje tužnih razmer tega stanu pomeni, vendar v gmohtnem oziru nikakor ne zadošča željam c. kr. poštarijev, posebno tudi za tega del ne, ker se s zadevami poštah opravnikov in upraviteljev nič ne bavi. Navzoči c. kr. poštariji so torej sklenili, da se ima napovedani shod c. kr. poštarijev in poštah upraviteljev 6. marca t. l. v ljudski dvorani mestne hiše na Dunaju vršiti. Deželne poštne uslužbence s Kranjskega in Primorja bodo na tem shodu zastopali c. kr. poštariji A. Vodopivec (Postojna), J. Grego (Piran) in poštah upravitelj A. Jurčič (Rakek).

O strelji. — „Planinski Vestnik“ piše: Iz opazovanja, ki so se vršila skozi osem let na Štajerskem in Koroškem, povzemamo: Strela je ubila 142 ljudi in 655 domačih živali, vžgala pa 604krat. Večkrat je strela udarila v isti predmet po dvakrat, v neki hrast blizu Podčetrtna na Spodnjem Štajerskem celo trikrat zaporedoma. Zažigala je najraje skednje, suha drva in mlaje. Živali je bilo pa največ ubitih po planinah. Najraje trešči v topolo, hrast, vrbo, jesen, javor in brest: — v bukev, oreh, lipo posebno pa v strožnjake le redkokdaj. Topola in hrast sta najbolj izpostavljena strelji. V hrastu trešči mnogo rajše nego v jablano. Vrediti pod košatim hrastom ali pod topolo je ob hudi uri najbolj nevarno, sploh se je ob hudi nevihti ogibati košatih dreves.

*** Burski top od mrtvih vstal.** V neki bitki v Tugeli v južni Africi so se morali Burci Angležem umakniti z nekega hriba, katerega so bili zaseli ter dolgo časa junaško branili. Kar jih je v tem najbolj bolelo, je bila okolnost, da bi morali pustiti na licu mesta top, kateremu so bili ubiti konji. Buri niso dolgo pomišljali. Izkopali so grob, zagrebli vanj top in na grob postavili priprost križec. Ko so Angleži zaseli višino, pustili so grob neoskrunjen, celo okrasili so ga z belimi kamenčki in vencii.

Skoro so morali Angleži zopet bežati s hriba in prepustiti prostor Burom. Tedaj so Buri potegnili „mrtveca“ iz groba. Angleži so debelo gledali, ko jim je top z mogočnim gromom prišel naznanjati vest o zopetnem vstajenju svojem.

*** Predrizen fant.** Blizu postaje Rače je neki fant gledal skozi okno železniškega voza, ko mu je veter vrgl klobuk z glave. Ne da bi kaj premišljal, je fant skočil iz vlaka za klobukom in ga srečno ujel. Poškodoval se ni prav nič, tembolj se je pa začudil, ko so ga na Poljčanah radi tega predrznega skoka iz vlaka izročili orožnikom.

*** Šola za — kandidatkinje zakona.** Mors. Louiza Williams, mlada gospa v New-Yorku, ki je omožena že šest let ter je njen zakon „miren kakor tiho jezero in vesel kakor mlado jutro“, je ustanovila šolo za zakon. V tej šoli se bodo podučevale mlade deklice, ki se menijo v kratkem omožiti. Poučevale se bodo v kuhanju, gospodarstvu, šivanju, odganjanju otrok, kako se ohrani zdravje in lepota in kako je ravnati z možem. Glavni predmet pa bode: dolžnosti omožene ženske napram soprogu.

*** Prvi na Ilimaniju.** V južnoameriški državi Boliviji se vzdiguje orjaška gora Ilimani, ki doslej še ni bila natančneje znana. Prvi je splezal na Ilimanijev vrh William Martin Conway z dvema švicarskima vodnikoma dne 9. septembra l. 1898. po pet dnevni jako naporni hoji. Tri dni so hodili po strmi grapi navzgor, četrti dan pa so ubežali prtljago noseči Indijanci. Z vrvmi so vlačili šator navzgor in počivali na snegu, apotem pa pri mesečnem svitu hodili čez snežnik, pečine in dolg ledeni nasip do 600 m višine. Tedaj pa so morali 150 m navzdol do velikega snežišča in od tam so splezali po snežnem grebenu na vrh. Zadnjo uro so zelo oslabei, a se kmalu zopet ojačili. Razgled s tako velikanske višine je bil čudovito razsežen in čaroben. Po Conwayevem merjenju je Ilimani 6771 m visok in za Akonkaguom najvišja ameriška gora; ima tri z večnim snegom pokrite vrhove.

*** Premenjena otroka.** Salamonske sodbe bo treba v neki sporji stvari mej dvema materama v vasi Kerkondš, distrikt Vladikavkaz, na Ruskem. V tamošnjo vasko cerkev sta bila prinesena pred kratkim na krst dva otroka enakega spola in duhovnik je oba naenkrat pomočil v vodo krstnega kamena. Po dovršenem krstnem opravilu, so otroka zopet izročili obema ženskama, ki sta ju prinesli v cerkev. Eno dete je bilo močne, drugo slabotne telesne konstitucije. No, ko sta materi zopet prijeli otroka, branila se je jedna najodločneje proti sprejetju prinešenega dete otroka ter trdila, da otrok ni njen in da je zamenjan. Sedaj so nesli otroka k drugi materi, ki pa nikakor ni hotela menjati ter je izjavila, da so njej pravega otroka prinesli iz cerkve. Ker ni bilo mogoče doseči sporazumljenja mej materama, se je vsa stvar izročila vaškemu predstojništvu v končno odločitev. Ali ta ni znal dovoljno rešiti svoje naloge in sedaj se bo sodišče pečalo s to zamenjavo.

Razsodba v tem nenavadnem slučaju ne bo lahka.

*** Piščalko pojedel.** Vse se pripeti na svetu, to pa ne kmalu, kar se je sinoktu knežjega loveca Molka v Planini. Na semanj dan v Cerknici je kupil stric malemu Francelju za 1 kr. mesingasto piščalko. Francelj kajpada precej poskusi, kako poje. Toda ni se dolgo veselil prijetnega daru. Piščalka mu smukne po grlu navzdol. — Domači dravnik je svetoval, dečka takoj v ljubljansko bolnišnico prepeljati, kjer vsake-mu rešijo življenje, če je le na svetu mogoče. Res se jim je posrečilo. Spravili so glasbeno stvarco najpoprej v trebušek in krepko zdravilo jo je poglano na dan. Francelj je bil piščalko zelo vesel in jo je prinesel dr. Šlajmerju pokazat ter vprašal, če sme poskusiti, bo li se pela ali ne. Doktor se je baje izrazil, da ni kmalu videl tako pogumnega dečka. Francelj bo menda naprej bolj pazil, kakó se piska.

*** Krvnikom na Dunaju** je imenovan Jožef Lang. Prosilcev je bilo 18. Lang je izbozen telovadec, v navadnem življenju pa je bil točaj kave ter je večkrat prostovoljno že pomagal pri obešanjih.

*** Cigana Simona Helda,** ki je lani na Krki umoril kmeta Novljanca in že enkrat z zvijačo ušel vešalom, so v soboto zjutraj ob polu 7. uri v Novem mestu obešili. Helda se je v soboto zjutraj naznanilo, da ga cesar ni pomilostil. Eksekucijo je izvršil novi dunajski krvnik Lang. Ta je bil svoj čas kavarniški kuhar in se je v prostih urah bavil z atletiko. Zadnja leta je zasledil, da je prav rojen za krvnika in je od tedaj iz ljubezni za ta poklic prostovoljno sodeloval pri raznih usmrčenjih. Simon Helda je prvi, kateremu je novi krvnik samostojno položil konopec okrog vrata.

*** Ogrski roparji** morajo biti posebno predrzni tiči. Te dni so prav po ameriški blizu Stolnega Beligrada naskočili osební vlak, vdrli v voz s pošto ter ga malone izpraznili, ko so jih pregnali sprevodniki, ustavivši vlak sredi proge. Roparji so odnesli pete in še marsikaj.

*** Mrtvo morje.** V južni Palestini se nahajajoče Mrtvo morje je najnižja doslej znana zemeljska useda, kajti njega gladina leži še 396 m pod gladino Sredozemskega morja. Mrtvo morje ima največ soli v sebi in se vedno manjša, zlasti v novejšem času, ko uporabljajo reko Jordan tudi v namakanje obližnjega ozemlja. Hlapenje v Mrtvem morju je dosti večje nego pritok vode po Jordanu in drugih manjših rekah. Vode je že sedaj tako malo, da naliči jezero skladišče suhe soli.

Odprto pismo.

„Soča“ se zaporedoma v raznih člankih in člancičih zaganja v Caheja, ga ovaja in obrekuje, mu preti in grozi. — Z imenom Cahej sem se jaz nekda podpisaval v „Soči“; sicer pa piše list tako jasno, da vsakdo lahko ve, kam merijo njegove pušice. Zato izjavljam v svojo obrambo to-le:

1. Jaz ne vem, kako razlaga gosp. dr. Tuma svoja poročila in svoje predloge v sejah deželnega odbora: o tem nisem ničesar pisal, nikomur besedice črnil.

2. Članka v števil. 17. „Gorice“ o mestnih dokladah na vžitino nisem jaz niti spisal, niti nisem nikogar navdihnil, naj ga spiše.

3. Enako zagotovo velja tudi za članek „Boj dr. Tume“ v 18. števil. istega lista.

Kolikor mi je znano, so stranke iz Velendola in Zapotoka pozvedavale v deželni uradu, kako stoji stvari zaradi nameranih cest ob državni meji in so potem obiskale razne gospode poslance in odbornike. Sodim torej, da je po njih prišlo na dan, kar je prišlo.

Ker me pa ta zadeva kot kanalskega rojaka zelo zanima in ker sem korenito proučil dotične razmere ne samo iz spisov, ampak tudi na licu mesta, hočem v prihodnji številki „Gorice“ s podpisom objaviti svoje mnenje o cestah na Kanalskem.

* * *

Leta 1865. sem stopil v službo pri deželni odboru. Takrat in že kako leto poprej, sem se upregel v narodno delo in nisem do zdaj nikdar razpregel. Pred leti že mi je dalo naše prvo slovensko društvo na Gorškem — „goriška čitalnica“ — laskavo priznanje, ko je hotelo slovesno obhajati 25letnico mojega režiserstva; dasi že v pozni jeseni svojega življenja, posvečujem še vedno svoje skromne moči istemu delovanju. — Zvestimi sodrukniki pomagal sem snovati vse čitalnice, kolikor jih je bilo in jih je še v gorški okolici in prirejati v njih narodne veselice v probujo našega ljudstva. Ko smo sklicavali javne ljudske shode — tabore — na Gorškem, sodeloval sem vsakrat in nastopil kot govornik na vseh. — Ko je „Slov. Narod“ izhajal še v Mariboru, bil sem mu zvest sodruknik in ostal sem mu to do smrti nezpozabnega Jurčič-a. Trije siromaki r. dr. Lavrič, r. Viktor Dolenc in moja malenkost smo ustanovili tednik „Sočo“ — in ga dolgo vzdrževali sami z lastnim trudom in z lastno požrtvovalnostjo. Potem sem bil jaz nekoliko let urednik in dolgo let sodruknik listu, privrženec pa do največje dobe, ko se je „Soča“ nenadoma prelevila v svobodnjaško radikalen list, spremenivši svoje slavospeve na dr. Gregorčiča in grofa Alfreda Coronini-ja v divjo gonjo proti tema velezaslužnema poslanecema. — Pomagal sem ustanoviti prvo polit. društvo „Sočo“, kateremu sem skoro ves čas tajnikoval; pomagal sem tudi pri ustanovitvi mnogih drugih obče koristnih društev — podpornih, sadjarskih, mlekarških, ter sem kot odbornik c. kr. kmet. društva v Gorici kolikor sem mogel skrbel za koristi svojih zastopancev. Sploh lahko trdim z mirno vestjo, da sem več delal za narodne in druge javne interese nego za svoje in za one svoje družine. Obogatel nisem, dostojanstev nisem dosegel, važnih mandatov, kateri bi kaj nosili, tudi ne. — Zdaj spoznavam, pa je že prepozno, da sem zelo nepravilno izpolnoval svoje narodne dolžnosti. O tem me prepričuje tudi „Soča“, katera je na vse pozabila, samo na moje grehe ne. — Zdaj na moja stara leta hoče razodeti moje hudobije urbi et orbi — oni pa, ki je ž njo, me hoče odgnati od deželnega odbora.

Sili mi v grlo stara pesem:

„Kaj doživel sem na sveti?“ —

Le nekaj me tolaži, znani latinski pregovor: „Solamen est habere socios dolorum“. — Najboljši, najzaslužnejši možje v deželi, na katere sme naš narod ponosen biti — so v očeh „Soče“ „sleparji“, „hinavci“, „profanatorji“, „lopovi“. Jaz pa si mislim, v taki družbi vendar ne more slabo biti. — Če take može „Soča“ tako odlikuje, potem naj še mene; znamenje, da mora vendar še kaj zaslužnega na meni biti.

Damoklejev meč, padl!

V Gorici, 5. marca 1900.

E. Klavžar.

Narodno gospodarstvo.

Vrednost gnojnice.

Vsak kmet ve, koliko je vreden hlevski gnoj, redkokdaj pa vidiš, da bi kmetje tudi gnojnice tako nabirali kakor gnoj in

jo potem tudi prav porabili. Nikjer se pri nas ne vidi gnojnične jame, povsod pa, da teče gnojica po potu in po vasi naprej. To kaže, da večina naših kmetov ne ve, da more gnojica na naših poljih, posebno pa na travnikih, mnogo koristiti in hlevski ali pa umetni gnoj nadomestiti.

Glavne tvarine v gnojih sploh so: dušik, fosforova kislina in kali; te tvarine kupujemo tudi v umetnih gnojilih. V gnojnicah nahajajo se 0.15 % dušika, 0.50 kalija in nekaj kisline. Ako računimo po vrednosti umetnih gnojil, je en hektoliter gnojnice vreden 25 kr. Od ene srednje goveje živine se dobi na leto okoli 30 do 40 hektolitrov gnojnice; od 5 krav na pr. se lahko nabere na leto 150 hektolitrov gnojnice; in ako hektoliter računimo samo po 20 kr., iznaša na leto 30 do 40 gld. Kakor se pa sedaj ravna z gnojico, da se namreč deloma posuši, deloma pa izteče, izgubimo gotovo polovico, ali pa vso zgornjo vrednost, t. j. do 20 gld. Ta dokaz je sicer le teoretičen (bolj znanstven), vidi se pa vendar, da je nepravilno ravnanje z gnojico kmetu v veliko škodo.

Navadno se gnojica zbira v odprtih in plitvih gnojničnih jamah poleg hleva. Potrebno pa je, da se jame iz cementa in kamna naredi; v majhnih kmetijah, kjer nimajo veliko živine, more jo kmet sam napraviti in namesto cementa in kamna naj vzame glinjo (ilovico). Glavna reč je le, da gnojica ne more izteči. Naravnost iz hleva v jama naj se naredi jarek, po katerem teče gnojica iz hleva. Za izvozno na polje naj se rabi sod ali druga primerna posoda. — Gnojnice pa manjka fosforove kisline. To važno snov pa rastline ravno tako potrebujejo, nego dušik in kalij, ki sta v gnojnici. Večletno gnojenje s samo gnojico povzroča nastop raznih plevel; to se je že marsikateremu dogodilo in ga vstrašilo. Manjkajoča kislina se nadomesti s superfosfatom. Na 400 litrov gnojnice se vzame 1 kg. superfosfata, ali pa na 100 litrov 1/4 kg.; 100 kg. superfosfata stane 11 K 40 v., in na tej množini ima en kmet celo leto zadosti.

Najugodnejši uspehi se z gnojico dosežejo na travnikih. Pri sodu mora biti na zadnjem kraju voza luknja in naprava, da se iztekajoča gnojica enakomerno razdeli, in sicer tako široko, kakor je širok voz. Travnik se gnoji navadno v marcu ter aprilu, ob letu pa neposredno po košnji; izrastla trava se z gnojico ne sme gnojiti, ker bi vtegnila po nji dihati. Opomniti moram še, da je sveža gnojica za mlado travo preojstra in da jo je treba pustiti nekaj tednov v jami. Ako je pa treba travnik s svežo gnojico politi, naj se pred porabo prilije polovico vode, da gnojica postane manj ojstra. Kmalu se na travnikih vidi, da je na pognojenih krajih trava bolj temna, večja in tečnejša. Poskušnje so pokazale, da v mnogih slučajih gnojica isti uspeh prinese, kakor umetna gnojila. — V Švici, kjer je živinoreja na jako visoki stopnji in kjer so kmetje večinoma v blagostanju, skrbno nabirajo vsako kapljico gnojnice in povisajo ž njo doneske travnikov. Pri nobeni hiši ne manjka gnojnične jame, in po vsaki košnji na novo pognoje travnike. Kmetje, glejte torej bolje na gnojnico, saj nabiranje ne stane nič. Porabite jo za gnojenje travnikov, da tako pridelate več krme; s tem bode mogoče več ali pa boljše živino rediti.

Dunajska borza.

5. marca 1900.

Skupni državni dolg v notah	99.20
Skupni državni dolg v srebru	99.20
Avstrijska zlata renta	98.40
Avstrijska kronska renta 4%	99.—
Ogerska zlata renta 4%	98.10
Ogerska kronska renta 4%	93.80
Avstro-ogerske bančne delnice	126.75
Kreditne delnice	234.70
London vista	242.50
Nemški drž. bankovci za 100 mark	118.40
20 mark	23.66
20 frankov	19.28
Italijanske lire	89.90
C. kr. cekini	11.38

Udovec-uradnik

bi rad stopil v dogovor z omikano in razumno Slovenko, ki bi bila voljna prevzeti hišno gospodarstvo in nadzorstvo njegovih otrok, oziroma tudi omožiti se.

Morebitne oglase naj se pošlje na upravnništvo „Gorice“, pod znakom „A B C“.

Anton Pečenko

Vrtna ulica 8 — **GORICA** — Via Giardino 8
priporoča

pristna bela in črna vina iz vipavskih, furlanskih, brislih, dalmatinskih in isterskih vinogradov.

Dostavlja na dom in razpošilja po železnici na vse kraje avstro-ogerske monarhije v sodih od 56 litrov naprej. Na zahtevo pošilja tudi uzorce.

Cene zmernne. Rostrežba poštena.

Josip Gorjanc

gostilničar

v Attemsovi palači na Kornu v Gorici,

ima tudi kleva za konje in vozove.

Razun dobrega črnega in belega vina ter piva, priporoča vedno izvrstna jedila, gorka ali mrzla. **Ima ceno prenočišča.**

Tehtnice, mere in uteže preskuša ali cementira

podpisani izdelovalec tehtnic.

Priporoča se za vse v to stroko spadajoča dela in poprave gg. trgovcem in obrtnikom po jako zmerni ceni.

Zaloga tehtnic, decimaln., biciklov vseh sistemov od 50—300 K.

Karol Komel,

Gorica, Semeniška ulica št. 8.

Andrej Čermel

na Kornu št. 10.

priporoča slavnemu občinstvu v mestu in na deželi svojo trgovino kolonijalnega blaga, kakor petrolej, kavo vseh vrst, riž, olje, sladkor itd. Na razpolago ima tudi domačo slanino: špeh, salame in to na drobno in na debelo.

Cena zmerna, postrežba točna.

„Narodni Koledar“

za navadno leto 1900.

dobiva se v

„Narodni tiskarni“

Gorica, ulica Vetturini 9,

po 60 vin., s pošto 10 vin. več.

Novi naročniki „Gorice“ dobé ga brezplačno.

Prva kranjska tovarna testenin

Žnideršič & Valenčič

v Ilirski Bistrici

priporoča svoje izborne testenine kot makarone, fideline, vrvice in različne vloge za na juho velespoštovanemu občinstvu.

Prvi sijajni uspeh najinih izdelkov je ta, da se ni v našem okraju v treh letih toliko testenin zavžilo, kot najinih v tem času kar jih izdelujeva. — Velepospovana gospodinja! Sezite po tej jedi, katero pri nas s slastjo še oni zavživajo, ki dosedaj o testeninah še slišati niso hoteli. Najine testenine vdobe se v vseh boljših prodajalnicah jestvin; povsem zanesljivo najine pa so le one, ki se prodajajo v zavojih po 1/2 kg. z najino firmo.

Trgovcem pošiljava cenik zastoj in franko.

Odlikovana tovarna

vsakovrstnega pohištva.

Ivan Doljak, Solkan pri Gorici

v lastni hiši. — Lastne žage. — Ustanovljena l. 1891.

Zaloga

vsakovrstnega pohištva, kompletnih spalnic, jedilnic in sprejemnic, od najnavadnejšega do najfinjšega sloga; vsakovrstnih slik, zreal, okvirjev in stolic, kakor tudi vseh tapetarskih izdelkov. — Zaloga vsakovrstnih desk iz mehkega in trdega lesu; velika zbirka obkladkov (remeša) in strugarskih izdelkov, kakor tudi vseh k mizarski, strugarski in tapetarski stroki spadajočih potrebščin.

Blago se razpošilja na vse kraje prosto železniška postaja goriska.

Jamči se za točno postrežbo. — Brez konkurence!

„NARODNA TISKARNA“

v Gorici — ulica Vetturini št. 9 — v Gorici

Preskrbljena je z povsem novimi črkami, okraski in finim papirjem.

Izdeluje vsa dela v najkrajšem času

po tako nizkih cenah, da se ne boji nikake konkurence.

Tiska brošure, diplome, trgovske račune, pisma in zavitke s firmo, cenike, vabila na karten in na papir, posetnice razne velikosti in oblike z zavitki, zaročnice in poročnice v elegantnih ter osmrtnice v velikih in manjših oblikah.

„Narodna tiskarna“ tiska „GORICO“ in „NAROD“

„Gorica“

izhaja dvakrat na teden v dveh izdajah, ter stane na leto 8 kron, pol leta 4 krone.

„Narod“

izhaja vsako drugo soboto ter velja celoletno 1 krono 60 vinarjev, polletno pa 80 vin.

Kdor naroči 10 iztisov pod enim naslovom dobi 11. po vrhu.

„Narodna tiskarna“ v Gorici ima v zalogi vse tiskovine

Tiskovine za duhovnije, županstva in dr. urade na močnem papirju

(pobotnice za plače učiteljev, duhovnikov, cerkvenih služabnikov itd.)

Pismena naročila tiskovin se izvrše z obratno pošto; vsa druga v najkrajšem času.